

**Biblioteka
LingVariów**

Tom 31

Władysław Śliwiński

**W kręgu badań
języka i stylu**

Wybór prac

**pod redakcją
Kingi Tutak i Jakuba Bobrowskiego**

**Uniwersytet Jagielloński
Wydział Polonistyki**

W KRĘGU BADAŃ JĘZYKA I STYLU
WYBÓR PRAC

Biblioteka „LingVariów”

T. 31

**Redaktor naukowy serii
Maciej Rak**

Władysław Śliwiński

W KRĘGU BADAŃ JEZYKA I STYLU

WYBÓR PRAC

Pod redakcją Kingi Tutak i Jakuba Bobrowskiego

Z prac Wydziału Polonistyki Uniwersytetu Jagiellońskiego

Biblioteka „LingVariów” T. 31

Władysław Śliwiński

W KRĘGU BADAŃ JĘZYKA I STYLU

WYBÓR PRAC

Pod redakcją Kingi Tutak i Jakuba Bobrowskiego

Księgarnia Akademicka
Kraków 2021

Recenzent
prof. dr hab. Jadwiga Kowalikowa

Redakcja
Justyna Wójcik

Skład i łamanie
Małgorzata Manterys-Rachwał

Okładka
Paweł Sepielak

Publikacja dotowana przez Wydział Polonistyki UJ

ISBN 978-83-8138-513-8 (druk)
ISBN 978-83-8138-514-5 (on-line, pdf)
<https://doi.org/10.12797/9788381385145>

© Wydział Polonistyki UJ

WYDAWNICTWO KSIĘGARNIA AKADEMICKA

ul. św. Anny 6, 31-008 Kraków
tel./faks: 12 431-27-43, 12 421-13-87
e-mail: publishing@akademicka.pl
Księgarnia internetowa: <https://akademicka.com.pl>

Fot. Janusz Srmulski

SPIS TREŚCI

Prof. dr hab. Władysław Śliwiński. Biogram	7
Od szyku wyrazów do intertekstualnej wizji języka. O dorobku naukowym prof. Władysława Śliwińskiego	9
Uwagi o książce Władysława Śliwińskiego <i>W kręgu badań języka i stylu</i>	17
Prof. dr hab. Władysław Śliwiński. Spis publikacji (1975–2018)	23

POLSZCZYŻNA OGÓLNA I STYLE UŻYTKOWE

O pewnym słowotwórczym typie w terminologii technicznej	33
Udział zdania pojedynczego w języku pisanym współczesnej polszczyzny	39
Z zagadnień przenikania wyrazów gwarowych do współczesnego języka ogólnopolskiego	51
W poszukiwaniu metody opisu szyku wyrazów w grupach nominalnych współczesnej polszczyzny pisanej	69
Kłopoty z szykiem wyrazów w grupach nominalnych zawierających dopełnienie lub okolicznik	93
Rola składników syntaktycznych w budowie telewizyjnej wypowiedzi mówionej (na materiale list frekwencyjnych)	105
Zmiany w polszczyźnie mieszkańców wybranych wsi Małopolski i Śląska Cieszyńskiego na tle przemian współczesnej kultury	123
Kolokacje rzeczownikowo-przymiotnikowe w dwudziestowiecznych tekstach konstytucji państwa polskiego	141
Jaki typ polszczyzny upowszechniają gminne tablice ogłoszeń w ziemi tarnowskiej?	155

Wpływ semantyki, gramatyki i uzusu na szyk wyrazów w grupach nominalnych (na materiale współczesnej polszczyzny)	169
O badaniu słownictwa specjalistycznego w literaturze (na przykładzie powieści Jalu Kurka <i>Grypa szaleje w Naprawie</i>)	191

SZYK WYRAZÓW, SKŁADNIA I SŁOWNICTWO W JĘZYKU ARTYSTYCZNYM

Rozważania nad szykiem przydawek przymiotnych w poezji Jana Kochanowskiego .	201
Metoda badania dialektyzmów we współczesnym tekście literackim (na przykładzie powieści Wilhelma Macha)	213
Możliwości opisu poetyckich konstrukcji nominalnych w utworach Adama Mickiewicza	225
Rzeczowniki niby-osobowe jako składniki poetyckich konstrukcji nominalnych w dziejach polskiego wiersza	241
Terminologia językowa i stylistyczna wpisana w poetyckie konstrukcje nominalne ...	251
Somatyzmy jako podstawy poetyckich konstrukcji nominalnych w dawnych i współczesnych utworach wierszowanych	259
Gwara góralska i jej funkcje w <i>Listach Hanusi</i> Kazimierza Przerwy-Tetmajera	269
Linearne sposoby kształtowania grup nominalnych w poezji Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego (na przykładzie <i>Kroniki olsztyńskiej</i> i <i>Pieśni</i>)	285
Ludy słowiańskie i ich przywódcy w <i>Pierwszych wiekach historii polskiej</i> Adama Mickiewicza	305
Poetyckie konstrukcje nominalne Jana Kochanowskiego i innych twórców renesansu w świetle badań intertekstualnych	323
In the Circle of Research of the Language and Style. Summary	335

PROF. DR HAB. WŁADYSŁAW ŚLIWIŃSKI

BIOGRAM

Władysław Śliwiński, profesor zwyczajny w Katedrze Współczesnego Języka Polskiego Wydziału Polonistyki UJ, studia filologiczne odbywał na Uniwersytecie Jagiellońskim. Pierwszy stopień naukowy (magistra) uzyskał w 1973 r. Osiem lat później obronił rozprawę doktorską. Habilitował się w 1991 r. na podstawie dysertacji *Łączliwość składniowo-semantyczna przymiotników z rzeczownikami we współczesnym języku polskim* (1990). Tytuł naukowy profesora nauk humanistycznych uzyskał w 2001 r., profesorem zwyczajnym jest od 2014 r. Od początku związany z polonistyką krakowską i Uniwersytetem Jagiellońskim, pracował również na uczelniach zagranicznych. W 1993 r. był stypendystą Uniwersytetu Wileńskiego (Litwa) i Université III de Lyon (Francja). W latach 1994–1999 pracował jako lektor i wykładowca języka polskiego na Université de Caen Normandie (Francja). Od 2012 do 2018 r. był zatrudniony również jako profesor językoznawstwa polskiego na Uniwersytecie Mateja Bela w Bańskiej Bystrzycy na Słowacji.

Zainteresowania badawcze prof. Władysława Śliwińskiego obejmują m.in. składnię, semantykę, słownictwo i frazeologię współczesnej polszczyzny w odmianie pisanej i mówionej, język i styl artystyczny ze szczególnym uwzględnieniem wypowiedzi poetyckich, a także dialektologię i glottodydaktykę języka polskiego.

Jubilat opublikował 15 monografii, w tym 8 samodzielnie, ponad 100 artykułów naukowych oraz 30 popularnonaukowych. Za najważniejsze w swoim dorobku uznaje książki: *Szyk wyrazów w zdaniu pojedynczym dzisiejszej polszczyzny pisanej*, cz. 1: *Opis prawidłowości* (1984), *Łączliwość składniowo-semantyczna przymiotników z rzeczownikami we współczesnym języku polskim* (1990), *Poetyckie konstrukcje nominalne w dziejach polskiego wiersza. Kategorie i subkategorie połączeniowe* (2000), *Produktywność syntaktyczna leksemów w poetyckich konstrukcjach nominalnych od XVI do XX wieku* (2014), *Dialektyzmy i kultura ludowa w dramatach Stanisława Wyspiańskiego* (2016).

Profesor Śliwiński wykształcił spore grono dyplomantów: wypromował 7 doktorów, 150 magistrów i 60 licencjatów (45 w kraju i 15 za granicą). W 2009 r.

uzyskał dla mgr Moniki Biesagi grant promotorski na temat „Wykład z historii w świetle lingwistyki tekstu (na przykładzie praktyki akademickiej z lat 2006–2008)”. Grant został zakończony w 2011 r. obroną doktoratu i wydaniem książki *Historia i retoryka. Wykład akademicki o dziejach w świetle francuskiej teorii dyskursu* (2012). W 2011 r. kierowany przez niego zespół otrzymał w drodze konkursu grant na realizację tematu „Słownictwo dyferencjalne w dramatach Stanisława Wyspiańskiego – studia leksykologiczno-leksykograficzne”. Projekt badawczy był realizowany w ramach Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki i zakończył się opublikowaniem 5 monografii autorstwa: Jakuba Bobrowskiego *Archaiзмы leksykalne jako ewokanty dawności kulturowej i językowej w idiolekcie pisarskim Stanisława Wyspiańskiego. Analiza semantyczna i stylistyczno-funkcjonalna* (2015); Magdaleny Niemczyk-Jacek *Kategoria potoczności w tekście literackim na przykładzie dramatów Stanisława Wyspiańskiego* (2015); Malwiny Jabczugi-Gębalskiej *Neologizmy w dramatach Stanisława Wyspiańskiego na tle normy słownikowej przelomu XIX i XX wieku* (2016); Małgorzaty Kosińskiej-Zagajewskiej *Terminologia i słownictwo specjalistyczne w dramatach Stanisława Wyspiańskiego* (2015); Władysława Śliwińskiego *Dialektyzmy i kultura ludowa w dramatach Stanisława Wyspiańskiego* (2016), a także opracowaniem zbiorowym w postaci *Słownika osobliwości leksykalnych Stanisława Wyspiańskiego na materiale utworów dramatycznych* pod redakcją Władysława Śliwińskiego (2016). Uczestnicy projektu badawczego zostali uhonorowani Nagrodą Zespołową Prezydenta Miasta Krakowa w zakresie nauki i techniki 30 listopada 2017 r.

Jubilat recenzował liczne rozprawy doktorskie i habilitacyjne (w tym zagraniczne), opiniował do druku przedkładane prace naukowe oraz wnioski badawcze dla Komitetu Badań Naukowych.

Profesor Władysław Śliwiński jest członkiem: Towarzystwa Miłośników Języka Polskiego (od 1973); Polskiego Towarzystwa Językoznawczego (od 1981); Komisji Socjolingwistyki przy Międzynarodowym Komitecie Słowistów (od 2011); Komisji Językoznawstwa Oddziału PAN w Krakowie (od 2012). Współpracuje z Komisją Językoznawstwa PAU, wchodzi w skład Rady Naukowej czasopisma „Konteksty Kultury”.

Odznaczony został Złotym Krzyżem Zasługi (2003), Medalem Komisji Edukacji Narodowej (2005), Złotym Medalem za Długoletnią Służbę (2010).

oprac. Kinga Tutak

OD SZYKU WYRAZÓW DO INTERTEKSTUALNEJ WIZJI JĘZYKA O DOROBKU NAUKOWYM PROF. WŁADYSŁAWA ŚLIWIŃSKIEGO

Dorobek naukowy prof. Władysława Śliwińskiego, obfity i wielostronny, zajmuje we współczesnym językoznawstwie polskim miejsce szczególne. Wynika to przede wszystkim z faktu, że pozostawał zawsze jak najdalszy od niewolniczego podążania za aktualnymi modami badawczymi. Nie oznacza to bynajmniej obojętności wobec teoretycznych czy empirycznych osiągnięć nowych paradygmatów lingwistycznych. Krakowski polonista z uwagą śledził przemiany zachodzące w ostatnich latach w badaniach nad językiem i z ukazującej się literatury wyłaniał – z zadziwiającą trafnością – propozycje mogące w istotny sposób wzbogacić jego warsztat naukowy. Nie miało to jednak nic wspólnego z metodologicznym nowinkarstwem. Jeśli sięgał po jakąś teorię, to tylko w głębokim przekonaniu, że może ona rzucić nowe światło na zagadnienie, które chciał zgłębić do samego końca. Dzięki temu nie zmieniał nieustannie tematów badawczych, nie pisał „szkiców” i „wstępów”, których kontynuację zostawiałby innym, wyznaczone sobie zadania konsekwentnie finalizował. Szczególnie charakterystycznym rysem jego postawy jako uczonego wydaje się głębokie przekonanie, że za naprawdę wartościowe można uznać tylko analizy lingwistyczne oparte na solidnych podstawach materiałowych. „Teoria ma służyć badaniu tekstów, nie na odwrót” – chyba tak najkrócej można by sformułować naukowe credo profesora. Takie podejście starał się zaszcześcić swoim uczniom. Pewnie dlatego pozostawał tak mocno przywiązany do strukturalizmu zorientowanego funkcjonalnie – paradygmatu, który cele poznawcze stawiał zawsze ponad efektywnością teoretycznych konceptów.

W centrum zainteresowań badawczych Władysława Śliwińskiego znajdują się problemy z pogranicza składni i semantyki, zwłaszcza szyk wyrazów w grupach nominalnych oraz uwarunkowania ich łączliwości. Pierwszemu zjawisku poświęcił swoją rozprawę doktorską: *Szyk wyrazów w grupach nominalnych współczesnej polszczyzny pisanej (na materiale wybranych tekstów języka artystycznego)*, obronioną w roku 1981. Stała się ona podstawą dużego artykułu teoretycznego opublikowanego w 1982 r. w „Pamiętniku Literackim” (*W poszukiwaniu metody opisu szyku wyrazów w grupach nominalnych dzisiejszej polszczyzny pisanej*)

oraz dwutomowego opracowania *Szyk wyrazów w zdaniu pojedynczym dzisiejszej polszczyzny pisanej* (cz. 1: *Opis prawidłowości*, 1984, cz. 2: *Język polski czy polski język?*, 1984). Wykorzystując zdobycze składni strukturalnej, ale również transformacyjno-generatywnej, uczony zbudował całościowy model obejmujący wszystkie układy linearne grupy nominalnej (dwuskładnikowej i wieloskładnikowej) możliwe do zastosowania w polszczyźnie i potwierdzone tekstowymi realizacjami. Dzięki zgromadzeniu obszernej bazy materiałowej, na której podstawie uzyskał wiarygodne dane statystyczne, udało mu się wśród odmian szyku polskiej grupy imiennej wyróżnić warianty główne, neutralne, i oboczne, nacechowane stylistycznie, a także wyodrębnić struktury normatywne i nienormatywne. Wypracowaną metodę badawczą uczony wykorzystywał potem z powodzeniem w badaniach nad składnią linearną różnych odmian stylistycznych polszczyzny. Szczególnie wiele uwagi poświęcił utworom poetyckim, m.in. Jana Kochanowskiego (*Rozważania nad szykiem przydawk przymiotnych w poezji Jana Kochanowskiego*, „Język Polski”, 1984) i Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego (*Linearne sposoby kształtowania grup nominalnych w poezji Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego (na przykładzie „Kroniki olsztyńskiej” i „Pieśni”)*, w zbiorze *Dzieło i życie Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego*, 2005). Udało mu się uchwycić wiele tendencji w zakresie kształtowania grup syntaktycznych specyficznych dla poszczególnych twórców. Analizował jednak również teksty użytkowe i mówione, formułując na ich podstawie szereg wniosków o charakterze praktycznym, poprawnościowym, m.in. w artykułach *Kłopoty z szykiem wyrazów w grupach nominalnych zawierających dopełnienie lub okolicznik* („Język Polski”, 1992) i *Wpływ semantyki, gramatyki i uzusu na szyk wyrazów w grupach nominalnych (na materiale współczesnej polszczyzny)* (w tomie *Słowiański dialog kulturowy. Studia leksykalne i gramatyczne*, 2014).

Z kolei znaczeniowym uwarunkowaniom tworzenia grup nominalnych poświęcił autor rozprawę habilitacyjną pt. *Łączliwość składniowo-semantyczna przymiotników z rzeczownikami we współczesnym języku polskim* (1990). Bazując na teorii konotacji i akomodacji znaczeniowej oraz zapożyczony z cybernetyki koncepcji sprzężenia zwrotnego, udało mu się zbudować model opisujący wszystkie możliwe do utworzenia w polszczyźnie typy struktur złożonych z nomen i adiektywu. Uwzględnienie w modelu takich dodatkowych kryteriów jak uzus społeczny oraz (potoczna) wiedza o świecie umożliwiło dodatkowo wydzielenie wśród fraz nominalnych struktur: (1) maksymalnie przewidywalnych, regularnych, stanowiących domenę składni; (2) nieregularnych i nieprzewidywalnych co do swojego składu, ale utrwalonych społecznie, przynależnych do frazeologii; (3) nieregularnych i nieprzewidywalnych co do swojego składu, będących tworam i jednostkowymi i znajdujących się w obrębie zainteresowania stylistyki.

Ostatnia grupa, czyli poetyzmy, stała się przedmiotem wnikliwych studiów badacza w kolejnych latach. Przede wszystkim należy tu zwrócić uwagę na dwie

obszerne, pionierskie monografie: *Poetyckie konstrukcje nominalne w dziejach polskiego wiersza. Kategorie i subkategorie połączeniowe* (2000) oraz *Produktywność syntaktyczna leksemów w poetyckich konstrukcjach nominalnych od XVI do XX wieku* (2014). W pierwszej z nich Władysław Śliwiński zaadaptował wypracowany model łączliwości przymiotników z rzeczownikami do potrzeb analizy diachronicznej. Analizie poddał bardzo obszerną próbę materiałową (ponad 5 tysięcy sekwencji połączeniowych). Obserwacja zakresu występowania w tekstach wierszowanych różnych typów grup nominalnych na przestrzeni kilku wieków przeprowadzona z wykorzystaniem precyzyjnej metody badawczej pozwoliła sformułować wiele niezwykle odkrywczych wniosków. Profesor Śliwiński dowiódł przede wszystkim, że w języku artystycznym istnieje bardzo silnie utrwalona tendencja do tworzenia konstrukcji nominalnych w określony sposób. Absolutna większość nacechowanych stylistycznie struktur to połączenia przymiotnika oznaczającego cechę psychiczną z rzeczownikiem zmysłowym nieosobowym. Drugim najczęściej (choć już dużo rzadziej) stosowanym schematem jest zespolenie przymiotnika oznaczającego cechę fizyczną z rzeczownikiem abstrakcyjnym. Inne potencjalnie możliwe kombinacje mają znaczenie marginalne w sensie frekwencyjnym. Układ taki okazał się dominujący niezależnie od epoki, prądu estetycznego czy też indywidualności twórcy. Z jego dominacją mamy do czynienia zarówno w renesansie, jak i w romantyzmie czy współcześnie. Równocześnie jednak badacz zauważył, że warianty rzadsze są dużo bardziej ekspresywne, innowacyjne, a skłonność do ich stosowania można uznać za wyraźny sygnał kreatywności konkretnej jednostki twórczej. Problemem ekspresywności i oryginalności konstrukcji poetyckich Władysław Śliwiński zajął się w sposób jeszcze bardziej pogłębiony w drugiej z wymienionych monografii. Na podstawie drobiazgowych analiz statystycznych wykazał w niej, że język artystyczny stanowi swego rodzaju system samoregulujący się, w którym w stanie swoistej homeostazy istnieć muszą zarówno powtarzalne struktury syntaktyczne o niskiej ekspresywności, jak i rzadko eksploatowane schematy łącznościowe o wysokiej ekspresywności. Brak pierwszych czyniłby tworzenie wierszy zadaniem wyjątkowo trudnym, poeci bowiem musieliby się ograniczyć do używania bardzo nielicznych konstrukcji. Z kolei nieobecność drugich uczyniłaby twórczość poetycką skrajnie mechaniczną, skonwencjonalizowaną.

Wybrane grupy poetyckich konstrukcji nominalnych uczony omówił również w szeregu artykułów, w których analizę łączliwości składniowo-semantycznej połączył z metodą pól tematycznych. Omówił m.in. funkcjonowanie w dziejach polskiego wiersza struktur z rzeczownikami oznaczającymi części ciała (*Somatyzmy jako podstawy poetyckich konstrukcji nominalnych w dawnych i współczesnych utworach wierszowanych*, „Język Polski”, 2003), terminy językowo-stylistyczne (*Terminologia językowo-stylistyczna wpisana w poetyckie konstrukcje nominalne*, w tomie *Studia językoznawcze. Dar przyjaciół i uczniów dla Zofii Kurzowej*, 2001)

czy też fikcyjne byty osobowe (*Rzeczowniki niby-osobowe jako składniki poetyckich konstrukcji nominalnych w dziejach polskiego wiersza*, „Język Polski”, 2001). Ponadto w ostatnich latach wzbogacił ten nurt swoich zainteresowań badawczych o zdobycze teorii intertekstualności (por. artykuł *Poetyckie konstrukcje nominalne Jana Kochanowskiego i innych twórców renesansu w świetle badań intertekstualnych*, w tomie *W stronę analizy tekstów użytkowych i artystycznych*, 2017). Dzięki temu udało mu się stwierdzić, że wiele poetyckich konstrukcji nominalnych twórcy zapożyczają bezpośrednio z dorobku swoich poprzedników, niektóre z nich uzyskują wręcz status wewnątrzpoetyckich związków frazeologicznych.

Zarówno badania nad szykiem, jak i poetyckimi konstrukcjami nominalnymi wpisują się równocześnie w inny niezmiernie istotny nurt działalności naukowej prof. Śliwińskiego – stylistykę lingwistyczną. Wiele uwagi poświęcił on zwłaszcza stylizacji językowej. Prace uczonego dotyczące tego zjawiska bazują na zdobyczach polskiego strukturalizmu zorientowanego semiotycznie i komunikacyjnie, przy czym zastosowano w nich konsekwentnie zasady analizy dyferencjalnej. Lingwista zajmował się różnymi odmianami stylizacji, m.in. gwarową (*Metoda badania dialektyzmów we współczesnym tekście literackim (na przykładzie powieści Wilhelma Macha)*, w tomie *Studia dialektologiczne I*, 1996; *Gwara góralska i jej funkcje w „Listach Hanusi” Kazimierza Przerwy-Tetmajera*, w tomie *Mieczysław Malecki – człowiek, uczonek, organizator. W setną rocznicę urodzin*, 2005) i potoczną (*Polszczyzna potoczna jako tworzywo współczesnej powieści na przykładzie „Biało-czerwonego” Dawida Bienkowskiego*, w tomie *Polszczyzna mówiona ogólna i regionalna*, 2009).

Szczególne miejsce w jego dorobku zajmują badania nad słownictwem dyferencjalnym, pełniącym funkcje stylizacyjne, w dramatach Stanisława Wyspiańskiego. W latach 2012–2016 prof. Władysław Śliwiński kierował zespołem badawczym (jego członkiem był również piszący te słowa) realizującym grant Narodowego Programu Rozwoju Humanistyki „Słownictwo dyferencjalne w dramatach Stanisława Wyspiańskiego – studia leksykologiczno-leksykograficzne”. To pierwsze tego rodzaju przedsięwzięcie w polskim językoznawstwie. Efektem przeprowadzonych prac jest pięć obszernych monografii poświęconych różnym klasom leksyki nacechowanej obecnej we wszystkich dziełach scenicznych młodopolskiego dramaturga: archaizmom, dialektyzmami, potocyzmami i ekspresywizmami, neologizmami i neosemantomami oraz terminologizmami. Profesor Władysław Śliwiński przygotował w ramach realizowanego projektu książkę *Dialektyzmy i kultura ludowa w dramatach Stanisława Wyspiańskiego* (2016). Omówił w niej różnorodne funkcje leksemów gwarowych – zarówno czysto stylistyczne, związane z kreowaniem idiolektów bohaterów czy też budową tekstu wierszowanego, jak i takie, które dotyczą budowania świata przedstawionego dramatów. Warto nadmienić, że przedmiotem analiz uczonego stały się nie tylko wyrazy specyficzne

dla gwar ludowych, lecz także słownictwo współnoodmianowe, dzielone przez dialekty i polszczyznę ogólną. Widać tu inspirację najnowszymi zdobyczami teoretycznymi dialektologii i socjolingwistyki. Pod redakcją profesora ukazał się ponadto *Słownik osobliwości leksykalnych Stanisława Wyspiańskiego na materiale utworów dramatycznych* – dzieło objaśniające wszystkie nacechowane jednostki pojawiające się w twórczości pisarza. Leksykon został opracowany w taki sposób, że korzystać mogą z niego zarówno badacze, jak i osoby niebędące specjalistami w dziedzinie lingwistyki, ale zainteresowane głębszym zrozumieniem dzieł „czwartego wieszca”.

Chociaż dążenie do poznania tajników języka artystycznego stanowi swoisty leitmotiv twórczości naukowej prof. Śliwińskiego, w obrębie jego zainteresowań znalazły się również inne odmiany funkcjonalne polszczyzny. Na wspomnienie zasługują na pewno jego prace poświęcone gwarom ludowym. Szczególnie często cytowany jest do dzisiaj pionierski artykuł *Z zagadnień przenikania wyrazów gwarrowych do współczesnego języka ogólnopolskiego* (w tomie *Z zagadnień słownictwa współczesnego języka polskiego*, 1978), w którym pokazał, jak bardzo system leksykalny powojennego języka ogólnego wzbogacił się na drodze zapożyczeń wewnętrznych z dialektów. Z późniejszych prac warto wymienić rozprawę *Zmiany w polszczyźnie mieszkańców wybranych wsi Małopolski i Śląska Cieszyńskiego na tle przemian współczesnej kultury* (w tomie *Przemiany języka na tle przemian współczesnej kultury*, 2006), przynoszącą ciekawe spojrzenie na zewnątrzjęzykowe uwarunkowania następującej obecnie ewolucji gwar ludowych. Uwagę badacza przyciągały również profesjolekty i słownictwo specjalistyczne. Już we wczesnym okresie działalności naukowej napisał ciekawy artykuł poświęcony terminologii technicznej *O pewnym słowotwórczym typie w terminologii technicznej* („Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego”, 1977). W późniejszym okresie opublikował prace poświęcone zewnątrz- i wewnątrzjęzykowym właściwościom tekstów urzędowych, takich jak polskie konstytucje (*Kolokacje rzeczownikowo-przymiotnikowe w dwudziestowiecznych tekstach konstytucji państwa polskiego*, „*Annales Academiae Paedagogicae Cracoviensis*”, 2008) czy też rozporządzenia władz samorządowych (*Jaki typ polszczyzny upowszechniają gminne tablice ogłoszeń w ziemi tarnowskiej?*, w tomie *Współczesna polszczyzna. Stan, perspektywy, zagrożenia*, 2008). Na zainteresowanie zasługuje również ogłoszona w ostatnich latach rozprawa, w której uczony przedstawił metodę opisu leksyki specjalistycznej w tekstach fikcyjnych – *O badaniu słownictwa specjalistycznego w literaturze (na przykładzie powieści Jalu Kurka „Grypa szaleje w Naprawie”)* (w tomie *Sociokultúrne aspekty v slovanských jazykoch*, 2017).

Osobno wspomnieć należy o udziale uczonego w pionierskich badaniach nad językiem telewizji polskiej, które w latach osiemdziesiątych prowadził na Uniwersytecie Jagiellońskim zespół kierowany przez prof. Zofię Kurzową. Zaowocowały

one wyodrębnieniem i wszechstronnym opisem nowego wariantu języka polskiego – polszczyzny mówionej opracowanej (oficjalnej), funkcjonującej w kontekście audiowizualnym. Efektem prac tej grupy badawczej była m.in. monografia *Właściwości składniowo-stylistyczne języka telewizji polskiej (na materiale list frekwencyjnych)* z 1989 r., opracowana przez Władysława Śliwińskiego wspólnie z Waławem Cockiewiczem, a także szereg obszernych artykułów autora poświęconych relacjom między strukturą składniową wypowiedzi telewizyjnych a realizowanymi w nich funkcjami pragmatycznymi, jak np. *Rola składników syntaktycznych w budowie telewizyjnej wypowiedzi mówionej (na materiale list frekwencyjnych)* (w tomie *Współczesna polszczyzna mówiona w odmianie opracowanej (oficjalnej)*, 1994).

W bogatym dorobku krakowskiego lingwisty znajdujemy także publikacje o tematyce onomastycznej. Tytułem przykładu można tu wymienić artykuł *Nazwy terenowe z obszaru Ojcowskiego Parku Narodowego i okolic* (w tomie *Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego. Dziedzictwo kulturowe*, 2016).

Zamykając to skrótove wyliczenie zainteresowań naukowych prof. Władysława Śliwińskiego, warto jeszcze wspomnieć o glottodydaktyce. We wczesnym okresie aktywności naukowo-dydaktycznej uczony zajmował się dosyć intensywnie nauczaniem języka polskiego jako obcego. Zdobyte doświadczenie spożytkował, przygotowując podręcznik *To właśnie Polska. Podręcznik języka polskiego dla humanistów. Kurs dla zaawansowanych* (1986). Starał się również przełożyć na praktykę lektorską ustalenia poczynione we własnych publikacjach specjalistycznych poświęconych współczesnej polszczyźnie. Efektem tych wysiłków jest chociażby zbiór ćwiczeń dotyczących szyku składników zdania polskiego *Szyk wyrazów w zdaniu pojedynczym dzisiejszej polszczyzny pisanej, cz. 2: Język polski czy polski język?* (1984). Dla potrzeb glottodydaktyki opracował również wyniki badań nad łączliwością składniowo-semantyczną fraz nominalnych w postaci *Słownika semantyczno-syntaktycznego przymiotników polskich* (1993).

Tak szeroki wachlarz podejmowanych tematów badawczych stanowi we współczesnym językoznawstwie, charakteryzującym się daleko posuniętą atomizacją i specjalizacją zainteresowań naukowych uczonych, zjawisko bardzo rzadkie. Tym bardziej więc zdumiewa fakt, że do każdej z uprawianych subdyscyplin językoznawstwa prof. Władysławowi Śliwińskiemu udało się wnieść koncepcje i odkrycia znaczące, niebanalne, które (głęboko w to wierzę) przetrwają próbę czasu. Różnorodność podejmowanych tematów jest też bez wątpienia jednym ze źródeł sukcesów dydaktycznych uczonego. Dotychczas wypromował on 7 doktorów oraz ponad 200 magistrów i licencjatów. Studentów przyciąga do profesora fakt, że zawsze mogą przygotować pod jego opieką pracę poświęconą zagadnieniu, które naprawdę ich interesuje. Znaczenie mają tu jednak na pewno również inne czynniki. Władysław Śliwiński należy do tych wykładowców, u których młody adept

językoznawstwa może przyswoić sobie lingwistyczny warsztat naukowy w naprawdę solidny sposób, co w późniejszej pracy naukowej tylko procentuje. Jako uczeń profesora, pod którego opieką przygotowałem pracę magisterską i doktorską, nie mogę również nie wspomnieć o tym, że choć jest on człowiekiem bardzo wymagającym i oczekującym od innych solidności równej własnej, współpracy z nim w najmniejszym stopniu nie towarzyszy stres. Decyduje o tym niezwykle poczucie humoru uczonego oraz jego nadzwyczaj pozytywny stosunek do świata.

Prace naukowe prof. Władysława Śliwińskiego, zarówno te o nachyleniu teoretycznym, jak i empirycznym, stanowią trwałe dorobek językoznawstwa polskiego. Zapoznanie się z ich wyborem, zaprezentowanym w niniejszym tomie, z pewnością przekona o tym każdego czytelnika. Przedkładana książka powinna stać się cenną pomocą dla studentów, doktorantów i wszystkich zainteresowanych polszczyzną – szczególnie (choć nie tylko!) polszczyzną artystyczną.

Jakub Bobrowski

*

Teksty składające się na niniejszy tom zostały opracowane edytorsko zgodnie z wymogami półrocznika „LingVaria” oraz serii „Biblioteka LingVariów”. Przypisy bibliograficzne są podawane w wersji harwardzkiej. Ujednolicono opisy bibliograficzne publikacji, uzupełniono niekompletne adresy i poprawiono usterki.

<https://akademicka.pl>

ISBN 978-83-8138-513-8

